

УДК 373.2.015.3

БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Дудіцька С.П.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Досліджено теоретичні питання досягнення оптимального рівня фізичного здоров'я та фізичного розвитку дітей дошкільного віку, з урахуванням базового компоненту дошкільної освіти. Критерієм ефективності служить організація навчально-виховного процесу в дошкільному закладі. Цілеспрямована педагогічна робота з фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі передбачає вирішення оздоровчих, виховних та освітніх завдань, реалізація яких органічно пов'язана з активною руховою діяльністю дітей дошкільного віку. Обсяг та зміст довольної та цілеспрямованої рухової активності дітей під час перебування їх у дошкільних закладах становлять режим дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: базовий компонент дошкільної освіти, рухова активність.

Постановка проблеми. Відповідно до Законів України «Про дошкільну освіту», «Про фізичну культуру» одним із пріоритетних напрямків освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах залишається фізичне виховання дітей. Воно спрямовується на охорону та зміцнення здоров'я, підвищення опірності й захисних сил дитячого організму, поліпшення його працездатності, на своєчасне формування у малюків життєво важливих рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей і забезпечення належного рівня фізичної підготовленості та фізичної культури взагалі, на виховання стійкого інтересу до рухової активності, потреби в ній, вироблення звички до здорового способу життя.

Завдання та зміст фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах визначаються вимогами Базового компонента дошкільної освіти в Україні, чинними програмами розвитку навчання та виховання дітей дошкільного віку. «Малюк», «Дитина», «Українське дошкільня».

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що останнім часом значно зросло зацікавлення вчених та науковців питаннями навчання рухових дій (фізкультурної освіти) та сприяння розвитку фізичних здібностей.

Фізкультурна освіта являє собою засвоєння дитиною в процесі навчання системи раціональних способів керування своїми рухами, необхідних у житті рухових умінь, навичок і пов'язаних з ним знань.

У фундаментальних працях, які проводились у різні роки Я. Коменського, Е.С. Вільчковського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Т.І. Дмитренка, Т.І. Осюкіна, А.І. Фоміна, Д.В. Хухлаєва, М.Н. Рунова, визначався принцип активізації процесу навчання і виховання.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є проаналізувати зміст фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах згідно вимог Базового компонента дошкільної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дошкільна освіта є самостійною системою, обов'язковою складовою освіти в Україні, яка гармонійно поєднує сімейне та суспільне виховання. Найпершим суспільним середовищем для дитини стає дошкільний навчальний заклад, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини,

її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до соціального довкілля, до самого себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя в товаристві незнайомих дітей і дорослих.

Базовий компонент дошкільної освіти України ґрунтується на основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», інших нормативних актах стосовно дитинства.

Засадами нового Базового компонента дошкільної освіти виступили:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості;
- збереження дитячої субкультури;
- створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей;
- пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя;
- повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника;
- компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини;
- надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування у дітей уміння узгоджувати особисті інтереси з колективними.

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, тобто спрямованості навчально-виховного процесу на досягнення соціально закріпленого результату, що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття у подальшому спеціальних знань та умінь. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини.

Набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровий – провідний для дітей дошкільного віку; руховий; природний; предметний; образотворчий, музичний, театральний, літературний, сенсорно-пізнавальний і математичний; мовленнєвий; соціокультурний) і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань [1, 5].

Базовий компонент визначає зміст і структуру дошкільної освіти за його інваріантною і варіативною складовими [1, 7]. Інваріантна складова змісту дошкільної освіти формується на державному рівні і є обов'язковою для навчальних закладів різних типів і форм власності, що забезпечують реалізацію завдань дошкільної освіти [1, 8]. Варіативна складова змісту дошкільної освіти визначається дошкільним навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону, навчальних закладів, індивідуальних освітніх запитів дітей та побажань батьків.

Основою системи фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах залишається руховий режим як сукупність різних засобів та організаційних форм роботи з дітьми в достатньому обсязі, раціонально поєднаних і послідовно використовуваних залежно від віку дітей, місця в режимі дня, сезону тощо.

В межах активного рухового режиму щоденний обсяг рухової активності, рекомендований для дітей молодшого дошкільного віку, становить 3-4 години, для старших дошкільнят 4-5 годин. Середній обсяг РА дітей за час перебування в дошкільному закладі в хлопчиків віком 5 років становив 12650 рухів, дівчаток – 11080 рухів; хлопчиків віком 6 років – 13800 рухів, дівчаток – 13200; у дітей семирічного віку відповідно 14250 і 13600 рухів. Однак конкретні величини цих показників можуть бути й іншими, тому що рухова активність визначається не так біологічною потребою дитини в русі, як факторами соціального характеру: організацією педагогічного процесу, умовами зовнішнього середовища, вихованням та навчанням [5, 7].

Вікові й індивідуальні особливості рухової активності дітей значною мірою визначаються як умовами організації діяльності, такі її характером та змістом. Особливо великою є роль цілеспрямованого керівництва руховою діяльністю дітей, що виховуються в старших вікових групах дитячого садка. Це зумовлено тим, що діти старшого дошкільного віку, маючи високу потребу в РА, не завжди можуть її реалізувати на належному рівні. При цьому слід враховувати, що самостійна рухова активність дітей на шостому-сьомому році життя все більше обмежується створеними умовами в дитячому садку та в сім'ї (збільшується тривалість навчальних занять із перевагою статичних поз), а також зростаючими пізнавальними інтересами дітей (комп'ютерні ігри, конструювання, перегляд телепередач) [6, 2]. У зв'язку із цим саме в старших дошкільників уже можуть сформуватися шкідливі звички малорухливого способу життя. Усе це свідчить про те, що слід забезпечити дітям раціональний рівень рухової активності, цього можна досягти шляхом удосконалення рухового режиму в дошкільному закладі [6, 7].

Ефективність фізичного виховання забезпечується комплексним використанням традиційних засобів фізичного виховання.

Це зокрема:

- фізичні вправи (гімнастика, ігри, елементи спорту й туризму),
- оздоровчі сили природи (повітря, сонце, вода),
- гігієнічні чинники (режим харчування, заняття і відпочину, гігієна одягу, взуття, обладнання) [4, 5].

Сукупність організаційних форм роботи, обов'язкових для впровадження в освітній процес, становлять заняття з фізичної культури; фізкультурно-оздоровчі заходи (ранкова гімнастика, гімнастика після денного сну, фізкультхвилинка, фізкультпаузи, загартовувальні процедури), різні форми організації рухової активності у повсякденні (заняття фізичними вправами на прогулянках, фізкультурні свята й розваги, дитячий туризм, рухливі ігри, самостійна рухова діяльність, дні та тижні здоров'я, індивідуальна робота з фізичного виховання та використання здоров'я зберігаючих технологій з фізичного виховання.

Крім практичного рухового досвіду дуже важливо мати спеціальну теоретичну підготовку: знати теоретичні основи системи фізичного виховання, організацію педагогічного та медичного контролю, закономірності утворення рухових навичок, особливості фізичного розвитку дітей і його взаємозв'язок із психічними, анатомо-фізіологічними, гігієнічними нормами та вимогами до проведення фізичних вправ.

Важливим чинником успішної роботи є вміння, що складають основу професіограми. Отже, інструктор з фізичного виховання повинен вміти:

- підбирати практичний матеріал відповідно до поставлених завдань і фізичної підготовленості дітей;
 - подавати знання дітям на рівні сучасних вимог;
 - складати плани і конспекти занять з урахуванням фізичної підготовленості, вікових особливостей дітей і поставлених завдань;
 - аналізувати діяльність дітей;
 - співвідносити свій досвід з теорією і методикою фізичного виховання;
 - забезпечувати страховку та допомогу дітям під час виконання вправ;
 - підбирати й використовувати фізкультурне обладнання;
 - готувати місця для проведення фізкультурних занять;
 - організовувати групу для виконання вправ, режиму роботи та відпочинку дітей, правильно дозуючи фізичне навантаження на організм кожної дитини.
- Успіх фізичного виховання багато в чому залежить від сформованості методичних умінь інструктора
- пояснити та проводити вправи в поєднанні з правильним диханням;
 - використовувати рухливі ігри як засіб навчання;
 - організовувати й проводити змагання або фізкультурні свята.

З огляду на важливість дошкільного дитинства як базового періоду для формування спо-

собів пізнання, розуміння та відображення внутрішньої (психічної) та зовнішньої (всесвіт) картини світу, змістом Базового компонента дошкільної освіти визначено освітні лінії, що забезпечують засвоєння дитиною способів (механізмів) розвитку (саморозвитку), набуття знань, умінь і навичок дитини. Інваріативну складову змісту дошкільної освіти систематизовано за освітніми лініями «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина в природньому довкіллі», «Дитина у світі культури». «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини», що забезпечує неперервність змісту освітніх ліній дошкільної та початкової ланок. Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки. Істотним компонентом в організації фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі є співпраця педагогічного колективу з родинами вихованців, просвітницька робота з батьками та персоналом дошкільного закладу.

Цей напрямок діяльності забезпечується:

- організацією змістовної наочної пропаганди (батьківські куточки, інформаційні бюлетені, фотостенди);
- обговоренням проблем зміцнення здоров'я і фізичного розвитку дітей на батьківських зборах та консультаціях, виробничих нарадах;
- активним залученням технічного, медичного персоналу та членів родини вихованців;
- до безпосереднього спостереження системи роботи закладу, до підготовки та проведення фіз-

культурних заходів з дітьми та методичної роботи з педкадрами, педради, семінари і практикуми.

Планування та облік роботи з фізичного виховання відображається у діловій документації згідно з «Інструкцією про ділову документацію в дошкільних закладах» (наказ Міністерства освіти України від 30. 01. 1998р. за № 1/9-434).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, результати досліджень переконують нас, що концептуальні положення дошкільної педагогіки та психології щодо формування особистості в процесі діяльності (О. М. Леонтьєв, О.В. Запорожець, О.П. Усова). Істотним компонентом будь якого різновиду дитячої діяльності (ігрової, театральної, конструктивної, навчальної) є рухи. Саме цим і пояснюється необхідність глибокого вивчення Рухової активності дитини у поєднанні з її діяльністю та в тісному взаємозв'язку з іншими сторонами її розвитку.

Будучи тісно взаємопов'язаними, фізкультурна освіта та виховання фізичних здібностей ніколи не зводяться одне до одного і по-різному співвідносяться на різних етапах фізичного виховання. Звідси зрозуміло, що головне завдання фізичного виховання полягає в тому, щоб кожна дитина засвоїла на доступному їй рівні зміст і обсяг засобів фізичної культури [5, 4].

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає засвоєння її змісту як завершеного етапу, розрахованого на весь період дошкільного дитинства, сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій дитини перших років життя, що забезпечує її повноцінний психофізичний та особистісний розвиток і психологічну готовність до навчання у школі [1, 5].

Таке важливе й відповідальне завдання зумовлює необхідність високопрофесійного підходу до роботи в цьому напрямку.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук.; Авт. кол-в: / Богущ А.М. (нова редакція) Київ. – 2012.
2. Богіч О. Фізичне виховання дошкільників засобами гри: навч.-метод. посіб. / Богіч О. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
3. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: навчально-методичний посібник / Е.С. Вільчковський, Н.Ф. Денисенко. – Тернопіль: Мандрівнець, 2008. – 128 с.
4. Дошкільне виховання 204, № 10 Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі (інструктивно-методичні рекомендації № 1/9-438 від 27.08.04).
5. Луцик І.В. Фізичне виховання дітей дошкільного віку / І.В. Луцик – Метод. Посіб. – Х.: Вид; група «Основа» 2007. – 167 с. (Дошкільний навчальний заклад. На допомогу вихователю).
6. Рунова М.О. Рухова активність дитини в дитячому садку: Посібник для працівників дошкільних закладів, викладачів і студентів педвузів і коледжів: / М.О. Рунова. Пер. з рос. Мов. – Х.: Ранок, 2007. – 192 с. (Серія «Програма розвитку»).

Дудицкая С.П.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

БАЗОВЫЙ КОМПОНЕНТ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОСНОВА ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ В УЧЕБНЫХ ДОШКОЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы формирования оптимального уровня физического здоровья и физического развития детей дошкольного возраста, с учетом базавого компонента дошкольного образования. Критерием эффективности служит организация учебно-воспитательного процесса в дошкольном заведении. Целенаправленная педагогическая работа с физического воспитания в дошкольном учебном заведении предвидит решения оздоровительных, воспитательных и образовательных задач, реализация которых органично связана с активной двигательной деятельностью детей дошкольного возраста. Объем и содержание произвольной и целенаправленной двигательной активности детей во время пребывания их в дошкольном заведении составляет режим дошкольного учебного заведения.

Ключевые слова: базовый компонент дошкольного образования, двигательная активность, способности, умения, привычки.

Dyditska S.P.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE BASIC COMPONENT OF PRE-SCHOOL EDUCATION AS A BASIS FOR PHYSICAL DEVELOPMENT AND EDUCATION OF CHILDREN IN PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Summary

The theoretical questions of formation of the optimal level of physical fitness and physical development of preschool age children, taking into account bazavago component of preschool education. The efficiency criterion is the organization of educational process in preschool institution. Targeted educational work with physical education in preschool educational institution foresees solution of health, educational and training tasks, the implementation of which is organically linked to an active motor activity of children of preschool age. The scope and content of arbitrary and deliberate physical activity for children during their sojourn in the preschool institution of pre-school educational institution mode.

Keywords: the base component of pre-school education, physical activity, abilities, skills, habits.